

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ÇAĞDAŞ ÖĞRETMEN VE İLETİŞİM

Fazilet CİRİT

D.E.U. Buca Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğt.Böl., Buca-İZMİR

ÖZET

Eğitimin amacı insan yetiştirmektir. Yabancı dil eğitimi de eğitimin bir parçasıdır. Prof.Dr. Özden Emekeçi bu konuda şöyle demektedir: "Öğretmen dil ile ilgili bilgileri öğrenciye sunmakla sorumlu kişidir. Bu bilgiyi dersi sevdirecek aktaracak tek kişidir. Bazı öğrenciler başlangıçta dil derslerine ilgi duymasalar bile öğretmenin olumlu etkisi sonucu büyük bir çalışma gayreti içine girebilir. Bunun tam tersi de olabilir."

Bir yabancı dil dersinde "konuşma becerisini" geliştirmek isteyen öğrenci topluluğuna yazım kurallarını anlatırsak iletişim tek taraflı olur. Gönderici ve alıcının gereksinimini öğretmen dikkate almalıdır. Zira yaşamsal önemi vardır.

İletişimi bir "sanat" olarak görmeliyiz. Tüm öğretmenler sağlıklı bir iletişim kurup olumlu sonuçlara gitmek için "iletişim sanatını" öğrenmeli ve bu sanatı öğretim metodlarında kullanmalıdır. İyi bir iletişim teknolojinin sağladığı kolaylık kadar önemlidir.

Anahtar sözcükler: Çağdaş, öğretmen, iletişim, eğitim, sanat, konuşma yetisi.

ABSTRACT

The target of education is training and educating the human being. Foreign language teaching naturally is a part of education. Professor Dr. Özden Emekeçi makes the following comments on this issue: "The teacher is the person who is responsible for giving the student the information related to language. He/she is the only person who will transfer this information to the student, the information, by making the student like the subject, some students who don't feel any interest in the subject at the beginning, come to like the subject as a result of the positive effects of the teacher and they become involved in an effort to learn foreign language. Sometimes, exactly the opposite of this process takes place.

The teacher has to take the requirement of the encoder and the decoder into consideration. We have to consider "communication" as an art. To arrive at sound results all teacher should be informed in the art of communication and should practice this art among the different methods of teaching, because a sound communication is as important as the facilities provided technology.

Keywords: Communication, education, foreign language, art contemporary, teacher, speaking skill, writing skills.

GİRİŞ

Eğitimin amacı kısaca insan yetiştirmek olduğuna göre, yabancı dil eğitimi de eğitimin bir parçasıdır. Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi, ülkelerin birbirleriyle ilişkilerinde, ekonomik gelişmelerinde çok önemlidir. Zira dünyadaki başdöndürücü gelişmeleri izlemek ve onları kendi ülkemize uygulamak oldukça önemli bir konudur. İyi bir öğretmen, öğrencinin öğrenme kapasitesini, yaşını, eğitim geçmişini, dil öğrenmeye karşı yeteneğinin var olup olmadığını, öğrencinin dile karşı güdülenme derecesini öğrenir ve bilgi edinir. Öğretmen öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurmalı ve yollarını öğrenmelidir. Zira iletişim bir "sanat"tır.

MATERYAL VE METOD

Bu konuyu kapsayan yabancı dil öğretim metodları, iletişim ve iyi bir dil öğretmeni ile ilgili kaynakların bir kısmı taranmıştır. Ayrıca başarılı ve çağdaş öğretmen diye tanımlayacağımız öğretmenlerin de deneyimlerinden ve düşüncelerinden yararlanılmıştır.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ÇAĞDAŞ ÖĞRETMEN VE İLETİŞİM

Yabancı dil öğretmenin önemi oldukça ön sıralarda gelmektedir. Genel bir tanım yapacak olursak, yabancı dil öğretmeni kişilikle ilgili bir dizi özelliği bulunan, öğrencilerine aktaracağı bilgiyi ve beceriyi yani yabancı dili iyi bilip kullanan ve uğraş alanının gerektirdiği diğer niteliklerle donatılmış olan geniş kültürlü bir kişidir. İlk akla gelen kişilik özellikleri şunlardır; a) öğretimi örnek bir insan ve saygın bir önder olarak yürütebilmek için anlayış, hoşgörü, alçak gönüllülük, içtenlik, yurt ve insan sevgisi, özveri, görüş ve eleştirileri kırıcı olmadan anlatabilme, sabırlı, dürüst, güvenilir olma, hakça davranma, amaca inanç ve umutla bağlanma, öğrencilerinin gizil gücüne inanma ve güvenme, canlı, düzenli çalışma ve başkalarını da aynı biçimde çalıştırmayı bilme gibi özellikler akla gelmektedir.

a- Öğretim ve öğrenim durumuna hazırlamak için, düzen ve disiplin kurma yeteneğinin yanı sıra insan ilişkilerini kurma yeteneği ve gerginlik elzem olan özelliklerdendir.

b- Öğrencinin duygu ve düşüncelerini, gereksinimlerini ve sorunlarını anlamak için; sürekli dikkat ve duyarlılık gerektir.

c- Öğrencilerle iletişim de bulunabilmek için; gür ve açık sesle konuşma, okunaklı yazmak gerekir.

Bunlardan başka yabancı dil öğretmeni, insanlarla en kolay biçimde etkileşime içine giren, dil içi ve dil ötesi bildirişimde bulunabilen, kendi anadilinde olduğu gibi yabancı dilde de konuşmaktan, dinlemekten, okumaktan, yazmaktan hoşlanan kişidir. Ayrıca dünyadaki olup biten yeniliklere, teknolojiye açık, onlardan derslerinde yararlanabilme yeteneği olan yabancı dil öğretmeni, her olanaktan yararlanarak dersinin öğretilmesini ve anlaşılmasını kolaylaştırmış olur.

"Doğuştan öğretmen" denen kişilerde bunların çoğu mevcuttur. Yabancı dil öğretmeninde ana madde yabancı dil becerisidir. Yabancı dili ana diline yakın bir düzeyde bilmesi ve kullanması, yabancı dilde bildirişim yetisinin tümüyle geliştirilmiş olmasındandır. Ayrıntılar, çeşitli ağzların bilinmesi de yabancı dil öğretmeninden beklenilemez. (Sebüktekin, H. 1983)

Ayrıca dil öğretimindeki yenilikleri izleyen, kendini durmadan yenileyen, teknolojinin gereksinimlerinden (televizyon, radyo, teyp, uydu yayını, gibi) derslerinde yararlanmalıdır.

Uğraş alanının dışında diğer genel ve özel bilgilerin yabancı dil öğretmenine kazandırdığı nitelikler şunlardır:

1)Eğitimin toplumsal ve ruhsal temelleri, ülke yönetimi, öğrenciyi yönlendirme ve değerlendirme ayrıca eğitim araç ve gereçlerinden yararlanma ve kullanma.

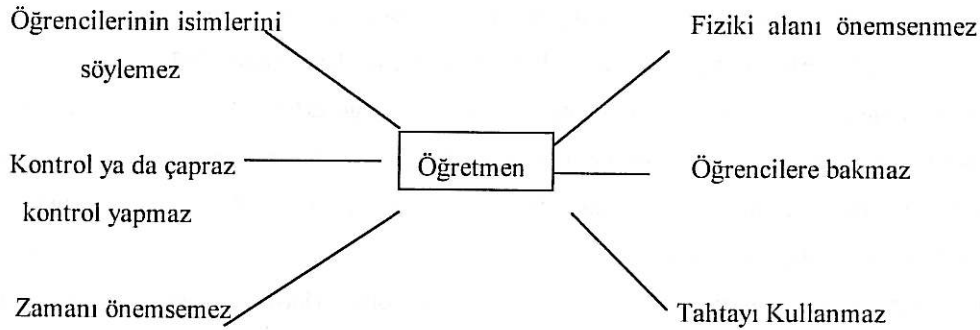
2)Öğretim metodlarının hepsini tanıyarak bunlardan en yararlılarını kullanıp en iyi öğretimi yapabilmektedir. Ayrıca iki dil sistemi arasındaki farklılığı iyi bilip, benzerlik, farklılık yapılarını en iyi şekilde ayırt edebilmektedir. İki kültürü de yakından iyi tanımak gereklidir.

Bunlardan başka iyi bir dil öğretmeni geniş kültüre, resim, müzik, edebiyat spor gibi alanlara da ilgi duymalıdır. Yeni kararlar vermeyi ve kendini yenilemeyi bilmelidir.

Son zamanlarda da iyi bir dil öğretmeninden çok, iyi bir dil öğrencisi ile ilgili pek çok araştırmalar yapıldı. Öğrencinin kendi kendini idare etmesi, kendi kendine çalışması ve stratejiler oluşturması, dilbilgisine daha sistemli bir yaklaşımı ve dili iletişim aracı olarak kullanılması ve öğretilen dilin kültürüne karşı tutumu, iyi bir öğrencinin profilini ortaya çıkarır.

Öğrenci merkezli bir çalışmada, öğretmenin görevi, öğretmen merkezli bir öğretimden daha az değildir. Böyle bir çalışmada öğretmenin YÖNETİCİLİK rolü, en önemli rol olmaktadır. 60 kişilik bir sınıfta yapılan araştırmada sevilen öğretmenin özellikleri şöyle sıralanmaktadır : İyi bir öğretmen, arkadaşça yaklaşan~açıklamalar yaptırtan, altı saat boyunca bir sırada oturan öğrenciye nasıl davranacağını bilen, grup çalışmaları yaptırtan, dersi öğrenciyle beraber işleyen, ara sıra kendi yaşamından bahsederek sınıfa renk katan, okulun sorunlarından bahseden, güncel konulara değinen, etkili fakat katı olmayan, zayıf öğrenciyi dışlamayan, rol yapan, psikolojiyi bilen, herkesin anladığından emin olmak isteyen, deneyimli, grameri açık olan, çok soru soran, öğretmenden daha çok güldürü ustası gibi olan bir kişidir.

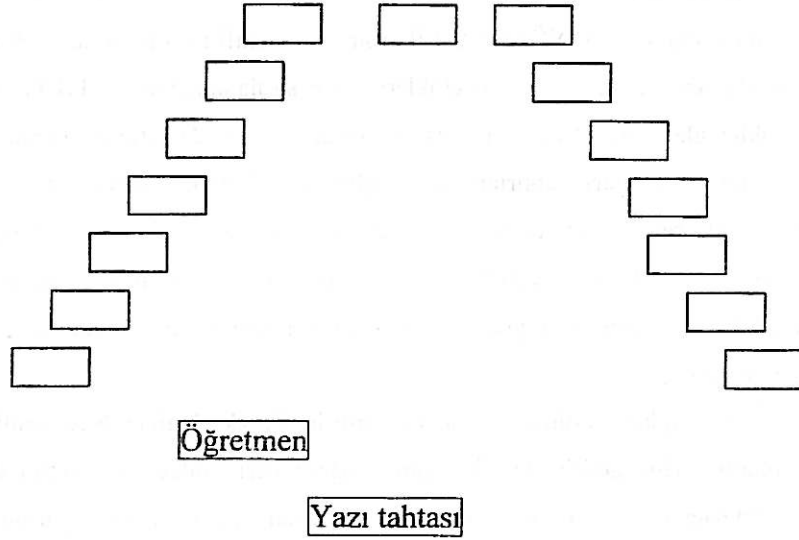
Öğretmen öğrencileri gruplara katılmaları için yönlendirir. Örnek cümleyi önce kendi kurar ve böylece örnek olma rolünü yerine getirir. Diyalog yapan öğrencileri dinleyerek, etrafta dolaşır ve yakından takip ederek izleyici rolünü yerine getirir. Anlaşılmayana anlatarak veya yardımcı olarak danışman rolünü üstlenir. Materyal sağlayarak ve öğrenciye rehberlik ederek öğretimi kolaylaştırıcı kişi rolündedir. Hatta öğretmen, teneffüslerde bile öğrencileriyle söyleşerek sosyal etkinliklere (sinema, tiyatro, operaya gitme gibi) katılmayı sağlar ve öğrencileriyle arkadaş gibidir. (Prodromou, L. 1995)

Başarısız öğretmen şemadaki gibidir. Buna karşılık derste sınav yerine öğretimi ön planda olursa, kavrama sorularıyla kavrama durumunu kontrol ederse, öğrencilerine tam ve dikkatli yanıtlar verirse, yanlışları güdüleyici bir şekilde düzeltirse, alaycı olmazsa, nedensiz bağırmasa, ders neşyle işlenirse, öğrenciler rahat olursa, öğretmen öğrencilerinin isimleriyle çağırırsa etkinliklere göre sınıfta yer değiştirilirse, tahta kullanılırsa, kontrol soruları sorulursa, öğrenciler kendi aralarında yabancı dille konuşursa, öğretmen dikkatini çekmek için tok bir sesle konuşursa, zamanı dikkate alırsa, çapraz kontrol yaparsa, öğrencilere göz temasıyla güdülemeyi sağlarsa, böyle bir öğretmen asla başarısız olmaz.

Dilbilgisi çalışmaları için tahta kullanırsa anlatım belirlenmiş olur. Örneklerle birlikte, bilgiler tahtaya yazılırsa öğretilen daha kalıcı olur, öğrenmeyi destekler.

Genel sınıf çalışması için yarım daire şekli en uygun oturma şeklidir.

İnsanın en temel etkinliklerinden biri sosyal bir çevre içinde diğer bireylerle iletişim içinde olmasıdır. Eğer iletişimi tarif edersek herhangi bir sevi belli bir amaç ile başka bir yere aktarma eylemidir. (Başkan, Ö. 1988) İki insanın karşılıklı konuşmasını iletişim sayabileceğimiz gibi, arıların bal bulunan yeri birbirlerine buldurmalarını da iletişim kabul edebiliriz (Hinde,1974)

Genel anlamda, iletişimin gerçekleşmesi için iki sistem gereklidir. Bu sistemler, iki insan, iki hayvan, iki makine ya da bir insan ile bir hayvan, bir insan ile bir makine (örneğin bir bilgisayar olabilir.) Seçenekleri artırmak mümkündür. Nitelik ne olursa olsun, iki sistem arasındaki bilgi alışverişini "iletişim" kabul edebiliriz. .

İletişimin gerçekleşmesinde dilbilimci Roman Jakobson (Hopkins, 1997) altı unsurun var olmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.

Bağlam

İleti

Gönderici _____ Alıcı

Bağıntı

Kod

İnsanlar birbirleriyle iletişim kurarken tek taraflı sinyaller göndermez. Gönderilen mesajların bir alıcı tarafından algılanmış olması gerekir ve tepki uyandırmalıdır. Çok yoğun bilgi verilmesi, gönderici ile alıcı arasındaki iletişimin zayıflamasına, sonra da kesilmesine yol açar. Bu durumda alıcı mesajı yani iletiyi anlamlandırmayacak veya anlamlandırmada güçlük çekecek, anlamlı birimler halinde belleğe yerleşmesi yerine, alıcının kafasını karıştıran birçok anlamsız yığınlar halinde kafaya giren ve daha sonra şemaya dönüştürülmeden kafadan atılan birimler olarak kalacaktır ve iletişim kopacaktır.

İşte öğretmenin iletişim sanatı buradadır. İletişimi sağlam kurması gerekir. Bir yabancı dil dersinde, yabancı dili çok iyi olan bir öğretmen de tavırlarına, giysisine, makyajına, beden diline önem vermezse sağlıklı bir iletişim kurma imkânı yok olacaktır.

Bir yabancı dil dersinde "konuşma becerisi"ni geliştirmek isteyen öğrenci topluluğuna "yazım kuralları"ni ısrarla anlatırsak, "okumayı anlama" gereksinimi içinde olanlara "konuşma becerisini" ısrarla verirsek" iletişim dikkate olmayan öğretmenin öğretimi de "sağlıklı" veya verimli olamaz. Koşullara ve öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun yöntemler seçimi çok önemlidir. (Songün, R. 1988)

Diaz Maggoli (1996) "The Good, the Bad and The Ugly" adlı makalesinde öğrencileri dört temel üzerinde toplar:

1- Görerek Öğrenmeler: Öğretmen bu öğrencilerin görsel donanımını mümkün olduğunca harekete geçirerek, gizil öğrenme gücüne daha etken bir biçimde kullanabileceği sonucuna varmalıdır. Bu tür öğrencilere, resim, slayt,video, tablo, diyagram ve bol yazma içeren etkinlikler daha yararlıdır. (Maggoli, 1996) Duyarak öğrenenler: kulak-dil ağırlığına yönelik etkinlikler öğrenciyi daha iyi güdüleyeceği ve öğrenme hızını artıracığı düşünülmelidir. Teyp ve video ile çalışmalar birden fazla dinletilmeli ve sınıf dışında da dinleme olanakları yaratılmalıdır. 3)Görerek duyarak ve yaparak öğrenenler 4)Sürekli hareket halinde olan ve etkinliklerden hoşlananlar. (Diaz Maggoli, 1996) Bu grupta olan öğrencilerin Yek vücut Fiziksel Tepki (Total Physical Response) olarak adlandırılan yöntem ve tekniklerle daha iyi öğrenebilen öğrencilerin, sınıf ortamında uzun süre oturarak dikkatlerini sürekli yüksek bir düzeyde tutamadıklarından, kalkıp bir şeyler yapma gereksinimdedirler. Bu öğrenciler, dil uğraşını sınıf dışına ve öğrendiklerini kendi kendilerine okul dışına da taşırlar (Stevick 1988). Dolayısıyla bu tür öğrenciler rol, Simülasyon, karşılıklı görüşme yapma, pandomim türü tekniklerin çoğaldığı ortamlarda daha iyi güdülenirler.

Bu durumda yabancı dil öğretmenlerine oldukça iş düşmektedir. Ayrıca bir özellik değil, diğer özelliklerden birer parça alan öğrenciler de vardır. Öğretmenlerin bu tür öğrenen öğrencilere ayrı özen gösterip ona göre iletişime girmesi şarttır. Eğer öğretmen öğrencisini iyi tanımıyorsa öğrencisinin nasıl ve hangi yolla öğrendiğini bilmiyorsa o öğretmenin başarılı olması beklenilemez. Öğretmen, farklı tipteki öğrencileriyle iletişim kurabildiği zaman sınıfında başarılı olur.

İyi bir öğretmen, öğrenme kapasitesi nedir, yaşı, eğitim geçmişi nedir, dil öğrenmeye karşı yeteneği var mıdır, görev alma isteğinde midir en önemlisi de öğrenci yabancı dili öğrenmek için yeteri kadar güdülenmiş midir, yani dil öğrenmeyi bir sorumluluk olarak ele almış mıdır bütün bunları öğrenir ve bilgi edinir.

İletişimi bir "sanat" olarak görmeliyiz tüm öğretmenler sağlıklı bir iletişim kurabilmenin yollarını yani "iletişim sanatını" öğrenmeli ve bu sanatla birlikte öğretim metotlarını ustaca kullanabilmelidir. İyi bir iletişim, teknolojinin sağladığı kolaylıklar kadar önemlidir. Birçok sorunu en iyi şekilde çözen bir etmenddir. Zira iletişim böyle öğretmenlerde canlı kalır ve sürer gider.

KAYNAKLAR

- Altınal, Songül, İnceoğlu. Yasemin: İletişim'de Etkileme Süreci, Pan yayıncılık, İstanbul 1997.
- Başkan, Özcan: Bildirişim. Altın kitaplar yayınevi, İstanbul 1988.
- Hopkins John :Roman Jacobson's Model of The Linguistic Function "Guide to Litterary Theory and Criticism". Baltimore The John Hopkins Uni. Press. 1997.
- Prodromou, Luke: "İyi Bir Dil Öğretmeni" Dil Dergisi, Sayı38, Ankara, Aralık, 1995.
- Sebüktekin, Hikmet: Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları, Safak Matbaası, Ankara, 1.983.
- Sezer Ayhan, Koç Sabri: Dilbilim Yazıları, Usem yayınları Ankara, 1991.
- Songün, Recep: Dil Dergisi, Aralık 1988, sayı: 74.